

'La Barraca' 1: moros

Entre els llibres, no molt abundants, que mon pare havia llegit i que guardava a casa, hi havia un exemplar rebregat de *La vuelta al mundo de un novelista*, de Vicente Blasco Ibáñez. I entre les fulles, una foto de l'autor, arrancada d'algun pamflet dels anys vint o trenta: don Vicent davant de l'Alhambra de Granada, vestit de moro amb babutxes, i amb una inscripció que deia "Alá es grande, y tú tambien lo fuiste, maestro". Ho he recordat aquest dies, rellegint *La barraca*: la curiosa morofília valenciana s'hi fa present cada poques pàgines, com es fa present, encara i encara, entre una bona part dels nostres polítics, intel·lectuals, directors de cine, autors de cartes als diaris, dirigents de televisió i artistes de varietats. Els moros, no solament són el "nostre" passat —en un país on no queda ni rastre de palau, mesquita o monument àrab—, sinó que haurien de ser també el nostre present. Misteris del romanticisme urbà, esdevingut fantasia popular. Què hi farem.

El cas és que, per raó d'un llibre que m'han encarregat, he rellegit *La barraca*, mirant de trobar-hi els referents literaris més universalment coneguts de l'horta de València. Un desastre. Jo tinc els meus records de l'horta, dels anys de la immediata postguerra, quan encara era un espai acceptablement tradicional, d'alqueries, barraques, carros, faixa i espartenya. I m'ha costat un esforç trobar cap relació entre el meu record i les pàgines de la novel·la valenciana més traduïda i llegida en tot l'ample món (¡més d'un milió d'exemplars, ja en vida de don Vicent!). En primer lloc, perquè l'horta de Blasco Ibáñez és un paradís poblat de bèsties, escenari permanent de ganivetades, escopetades, sang i morts. Una cosa com *La familia de Pascual Duarte* però de regadiu en comptes de secà. Més *tremendista* encara i més "novel·la social" que l'obra de Cela, i mig segle abans. En segon lloc, perquè jo no re-

cordava que érem tan orientals, africans i moros. Gràcies que a *La barraca* les dones van devotament a missa, que en l'enterrament d'un "albaet" la banda toca un vals, i que hi ha una taverna on la gent veu copiosament vi i aiguardent i menja botifarres de porc. Altrament, allò igual podria ser Marroc, l'Iraq o Egipte.

Començant per la impressió general del paisatge, don Vicent el resumeix en dues paraules impagables: "una Arcadia moruna". No es pot demanar més precisió. Si les filles dels llauradors van a buscar aigua a la font, això recorda "la poesia àrabe cantando a la mujer junto a la fuente con el cántaro a sus pies, uniendo en un solo cuadro las dos pasiones mas vehementes del oriental: la belleza y el agua". No sé si les dones de la Xina, o de la Polinèsia, quan anaven amb el cànter o l'olla a la font, li devien fer el mateix efecte al viatger de la *Vuelta al mundo*. Les valencianes, sí. La font en qüestió tenia una Mare de Déu, i per això es deia "de la Reina", però havia de ser "reina de los moros, como forzosamente han de serlo todas en los cuentos del campo". Vés a saber perquè. Si els xiquets van a costura i el mestre els aplica la didàctica repetitiva tradicional, això vol dir que allà "imperaba el método moruno...". I sí, com a tot arreu del món, un home assetjat a casa per un enemic armat s'amaga per por a l'escopetada, això no és altra cosa sinó "esa previsión moruna". No previsió de cap altra mena o procedència: moruna.

Més encara, el pobre pare-protagonista, quan se li mor el fill, mentre les dones l'arreglen i comença la desfilarada fúnebre, està assegut a la porta de la barraca, fumant, "imposible como un oriental". No com un indi comanxe, com un anglès o com un rus borrarxo. Com un oriental, que vol dir moro. Els altres homes que li fan companyia en el dol, com que no hi

ha prou cadires, s'han d'asseure per terra, en la mateixa postura que en tot el món seuen els homes a terra, ... és a dir "en cuclillas, a lo moro". Una autèntica fixació.

Fins el sol d'un dia de juny, a l'horta de València ha der ser, lògicament, "un sol africano". Un sol molt propi d'aquell "paraíso", tan africà i tan fèrtil, tan arcàdic i àrabe, que "por algo, según las historias, lloraban los moros al ser arrojados de allí". Notable misteri: si en van expulsar el moros, ¿com poden ser tan *morunos* els seus habitants contemporanis? En fi, que no quede ni per la música. La banda fúnebre tocava un vals, gràcies al Déu cristià, però, quan els diumenges fan festa en una alqueria, la música que s'escolta són "los morunos sonos de la jota valenciana". No faltaria sinó.

Per acabar, el pobre Batiste, protagonista i víctima, té a casa una escopeta, causa final de la seua dissort. El segle passat, i els segles anteriors i els més anteriors encara, a tota Europa el qui podia anava armat, de bastó, ganivet, trabuc o fusell, segons els temps i el cas, i més encara, possem per cas, els pagesos i els ramaders americans. Ni hi fa res: Batiste netejava l'arma "con ese cariño de moro que el labrador valenciano siente por su escopeta". No, per exemple, amb el *cariño* que un *cowboy* qualsevol sent pel seu revòlver; de moro, ha de ser. Amb l'escopeta acaba matant el seu antagonista, li cremem la barraca, i el pobre home es queda sense res, enmig de la nit, amb la dona i les criatures, mirant com el foc s'ho emporta tot. Gràcies, això sí, que no es desespera, i que s'ho mira tot amb fatalisme i "con resignación oriental". Al.là és gran. Els valencians, moros. I les proves, palpables: prop d'un segle després de *La barraca*, encara ens dura l'efecte.

Joan F. Mira